

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 - 47/ 14
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 25007

датум: 29. 8. 2014. г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНАТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

Извештај о посети Регионалног центра Граничне полиције према Македонији

Београд, јул 2014. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Регионални центар Граничне полиције према Македонији
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ДАТУМ ПОСЕТЕ	8. јул 2014. године
НАЈАВА ПОСЕТА	Посета је најављена телефонским путем.
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i></p> <p>Чланови тима: Никола Ковачевић, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници Регионалног центра Граничне полиције према Републици Македонији остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације, омогућили несметан увид у тражену документацију, без обзира на њен степен тајности.

ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ ИГРАНТИМА И ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЦГП ПРЕМА МАКЕДОНИЈИ

У оквиру Регионалном центру Граничне полиције према Македонији (РЦГП) налазе се 3 станице Граничне полиције (СГП Рујан, СГП Бујановац и СГП Трговиште), као и два гранична прелаза Прешево и Прохорпчински. Према наводима, од краја прошле године су појачане превентивне мере на граници, те је смањен и број илегалних прелазака. На основу разговора који је тим НППМ имао са представницима РЦГП према Македонији установљено је да се највећи број нерегуларних миграната зауставља у граничном појасу, тј. у појасу надлежности Регионалног центра. Са зелене границе у 2013. је враћено 12 лица, а од почетка 2014. године 16 лица. Лица се само доводе у СГП Рујан, али се ту не врше њихова задржавања. Са лицем се у станици обави разговор (где је прешао границу, да ли има здравствене проблеме итд.), изврши се његов спољни преглед, а у случају изражене намере за азил издаје се потврда о израженој намери, утврђује идентитет (попуњава се упитник са личним подацима, лице се дактилоскопира и фотографише). Полицијски службеници су навели да немају потребну опрему, као што су пластичне рукавице, заштитне маске, прибор за 1. помоћ.

1. Лишавање слободе и идентификација ирегуларних миграната и тражиоца азила

Као и у случају ПУ Врање, и у Регионалном центру, странци се, пошто су лишени слободе, одводе у неку од ПС граничне полиције. Ту се приступа утврђивању идентитета, као и у ПУ Врање уз помоћ униформног обрасца преведеног на енглески и арапски. Наравно, уколико се код странца пронађу било какве идентификационе исправе (путна исправа, лична карта земље порекла и слично), подаци наведени у њој узеће се као валидни. У РЦГП се од 17. октобра 2013. године врши дактилоскопија и сликање странаца лишених слободе. Пре тога, за потребе дактилоскопије користила се опрема Одељења криминалистичке полиције ПС Прешево. Према наводима, у 2013. години и у првој половини 2014. године дактилоскопитрано је између 300 и 350 лица. Подаци прикупљени сликањем и дактилоскопирањем не уносе се у електронску евиденцију којој би могли да приступе други органи који се у свом раду срећу са нерегуларним мигрантима. Ни сами полицијски службеници РЦГП не могу да провере да ли су лица чијој идентификацији приступају већ идентификована у контакту са неким другим државним органом (у некој другој полицијској управи или регионалном центру). Тренутно се ради на увођењу АФИС система.

Наравно, оваква ситуација не може се приписати кривици полицијских службеника РЦГП, већ је одговорност на МУП које би требало да створи техничке услове за адекватну проверу идентитета која би подразумевала приступ централној електронској евиденцији дактилоскопираних лица, али и могућност уношења прикупљених података у исту.

2. Поступање по утврђивању идентитета

У РЦГП, пошто се утврди идентитет странца, поступа се нешто другачије него у ПУ Врање. Наиме, у надлежности РЦГП је скраћени поступак реадмисије, тј. враћања страних држављана или лица без држављанства који су незаконито прешли границу из Македоније, по основу чл. 9 Протокола између Владе Републике Србије и Владе Републике Македоније о спровођењу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Македоније о предаји и прихвату лица чији је улазак или боравак нелегалан⁴. За она лица која нису изразила намеру за тражење азила, одмах по утврђивању идентитета, упућује се захтев за њихов прихват надлежним македонским органима.

⁴ Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Македоније о предаји и прихвату лица чији је улазак или боравак нелегалан са Протоколом између Владе Републике Србије и Владе Републике Македоније о спровођењу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Македоније о предаји и прихвату лица чији је улазак или боравак нелегалан („Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 1/2011).

У току 2013. године упућено је 140 захтева за прихват странаца који су, према тврдњама органа унутрашњих послова Републике Србије, незаконито прешли границу из правца Македоније. Од 140 захтева дата је сагласност само на 2 захтева који су обухватили укупно 9 лица. У 2014. години упућена су 182 захтева од којих није дата сагласност ни на један захтев.

Према речима полицијских службеника са којим је тим НПМ обавио разговор, македонски органи ретко када дају сагласност на упућене захтеве за прихват од стране српских органа. Тим НПМ имао је прилику да изврши увид у један од захтева за прихват, као и негативан одговор од македонских органа. Захтев се односио на групу странаца која је према тврдњама српских органа ушла незаконито из Македоније у Србију.

Оно што је похвално за РЦГП према Македонији јесте чињеница да полицијски службеници затеченим странцима предочавају могућност да траже азил у Србији. Међутим, као и у ПУ Врање комуникација са затеченим странцима одвија се на енглеском језику и постоји опасност да у комуникацији са странцима лишеним слободе који не говоре довољно добро енглески језик изостане препознавање намере за тражење азила. Према наводима полицијских службеника, не постоје законске могућности за ангажовање тумача. Наравно, није разумно очекивати да се у свакој ситуацији када постоји проблем у комуникацији ангажује тумач за језик којим странац говори. Једно од решења могла би бити кратка брошура којој би се странци лишени слободе поучили о својим правима и обавезама: могућношћу да траже азил, поступку који ће против њих бити покренут због незаконитог преласка државне границе, могуће последице спроведеног (прекршајног) поступка и слично.

Пошто се установи да странац лишен слободе не жели азил, као и да надлежни македонски органи не желе да га прихвате, према речима припадника РЦГП, подноси се захтев за покретање прекршајног поступка због незаконитог уласка у Републике Србију. Против лица која су илегално прешла границу подносе се прекршајне пријаве, којих је у 2012. било 196, у 2013. години 278, а у првој половини 2014. године 52.

Према речима припадника РЦГП странци се после спроведеног прекршајног поступка у којима им се најчешће изриче казна затвора или новчана казна која се замењује казном затвора одводе у Окружни затвор у Врању. Након издржане казне затвора странцима се, према речима представника Одсека за азил, који је био присутан током разговора са представницима РЦГП, издају решења којима се налаже да се у одређеном року удаље са територије Републике Србије (члан 43. Закон о странцима). Решења им издају припадници ПУ Врање. Остаје нејасно на који начин се надлежни органи старају да лица, против којих је донето решење о удаљењу са територије РС због незаконитог боравка, заиста и напусте територију РС, с обзиром да већина странаца – нерегуларних миграната не поседује путну или било коју другу исправу с којом би могао да законито уђе у другу земљу. Према речима представника РЦГП и Одсека за азил, та лица се пуштају да се сама, без одговарајуће идентификације и било какве исправе удаље са територије РС. У протеклом периоду није било спровођења затечених странаца у Прихватилиште за странце.